

natuurpunt

KUST MEMO 10 PUNTEN PROGRAMMA RANDUM

25 MEI 2014

Op 25 mei 2014 kiezen we voor een nieuw Vlaams en federaal parlement. Met dit kustmemorandum, wil Natuurpunt 10 haalbare maatregelen voorstellen voor meer en betere natuur aan de kust en op zee. Deze tekst wordt ondersteund door de West-Vlaamse Milieufederatie, Seafirst, WWF, de Bond Beter Leefmilieu, Vogelbescherming Vlaanderen en Greenpeace.

www.natuurpunt.be/verkiezingen

Dit memorandum is een publicatie van Natuurpunt en de kustwerkgroep van Natuurpunt.

Contact

Nathalie De Snijder – Natuurpunt Dienst Beleid

nathalie.desnijder@natuurpunt.be

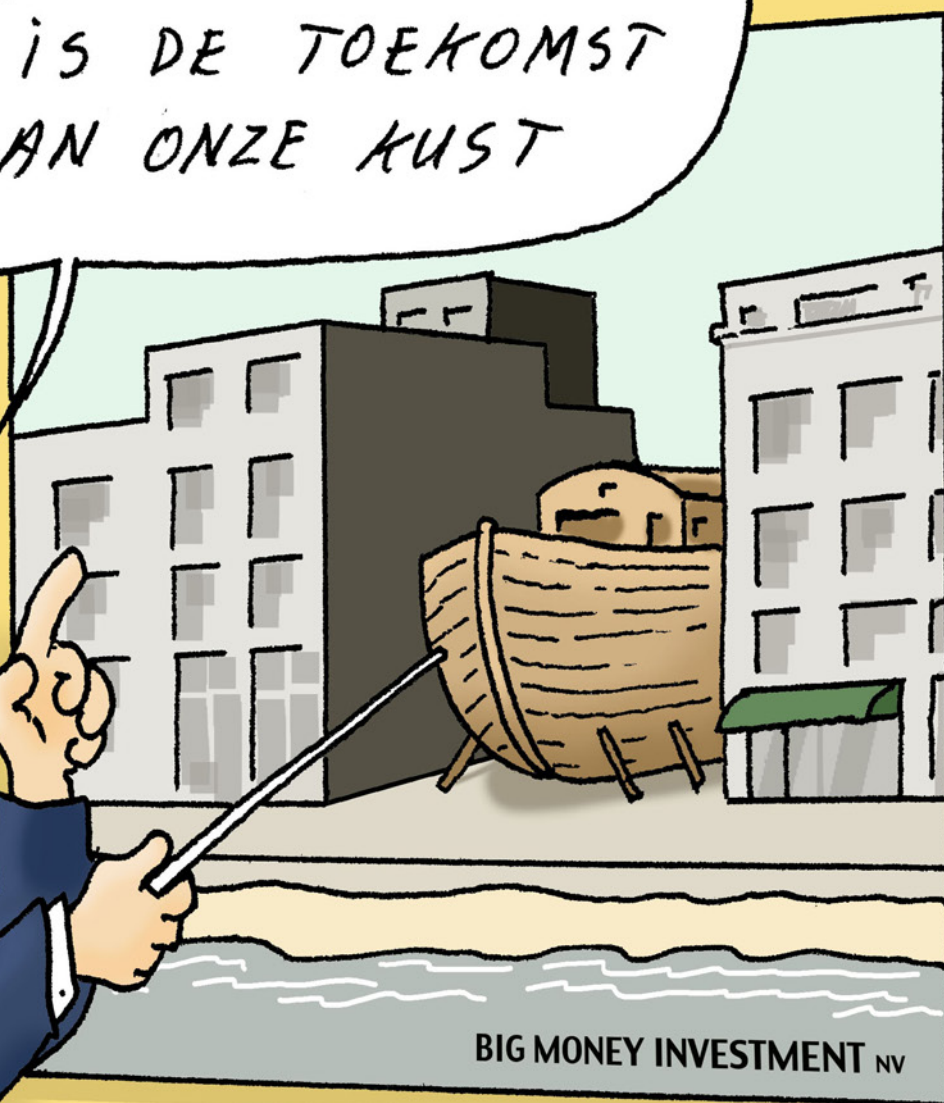
015-77 01 77

V.U. Chris Steenwegen, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Inhoudstafel

Inleiding	5
De shortlist	7
De 10 punten	
1. Het kappa-plan: een integrale aanpak voor natuur, klimaatadaptatie en recreatie	9
2. Duinen: het goud van onze kust	10
3. Stranden: onze laatste open ruimte onder druk	13
4. Polders: een eeuwenoud cultuur en natuurlandschap	17
5. Natuur in zee: van een papieren naar een werkelijke bescherming	19
6. Natuur in de stad: een veilige thuishaven voor mens en dier	24
7. Soorten: ter land, ter zee en in de lucht	26
8. Geïntegreerd kustzonebeheer: een duurzame toekomststrategie voor de kustzone	28
9. Duurzame visserij: meer vis en een duurzame vloot	29
10. Handhaving: het noodzakelijk sluitstuk	31

MIJNE HEREN
HOUTSKELETBOUW !!!
... DAT IS DE TOEKOMST
AAN ONZE KUST

BIG MONEY INVESTMENT NV

CANARY PETE

Inleiding

Dit memorandum sluit aan bij het memorandum voor heel Vlaanderen, waar Natuurpunt kiest voor meer natuur met haalbare en meetbare doelen die win-win situaties opleveren over de sectoren en beleidsdomeinen heen. Natuur is immers zoveel meer dan planten en dieren. Natuur maakt mensen gezonder en creatiever, zorgt voor een omgeving waar het goed wonen is, zwengelt de economie aan en is de goedkoopste bescherming tegen de klimaatverandering. Elke euro die we investeren in natuur verdient zichzelf vele malen terug. Dat is in heel Vlaanderen zo, en dus ook aan de kust.

Waarom een eigen kustmemorandum?

Natuur aan de kust is nog te weinig vertegenwoordigd in de bestaande plannen voor de kust zoals het Kustveiligheidsplan, de Vlaamse Baaien, het Strategisch Beleidsplan Toerisme etc. Dit terwijl werken met de natuur, een belangrijke meerwaarde kan betekenen. De natuur biedt veel diensten aan de mens, maar als de oppervlakte aan natuur en de kwaliteit ervan afneemt, dan verminderen ook de mogelijk diensten.

De kust kent een heel eigen dynamiek, gevormd door de zee, intertidale gebieden, stranden, duinen, duinovergangen en polders. In deze dynamische en zoute omgeving kunnen slechts enkele typische kustsoorten leven. Tot 1850 was het kustgebied, van Duinkerken tot aan de IJzer, één grote landschappelijke eenheid, van het strand tot over de polder, via de geleidelijk uitdijende duinen. Maar de mens heeft deze weidse eenheid verknipt en verstart. Alle kusthabitats op Vlaamse schaal zijn uiterst zeldzaam geworden.

Onze kust wordt gekenmerkt door een lineaire verstedelijking. Gebouwen, vaak in hoogbouw, vormen een stenen muur, een Atlantic Wall, langs de kustlijn. Uit het Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen blijkt dat de verstedelijking zich verder doorzet. Migratiepatronen bij de 40-ers en vooral 60+-ers wijzen erop dat de kust nog steeds in trek is. De vraag naar vakantiewoningen, tweede verblijven blijft stijgen. Naast toerisme is maritiem transport een belangrijke economische activiteit met als spil de kusthavens. De verstedelijking zet zich ook in de kusthavens verder door, bijvoorbeeld door de uitbreiding van de haven van Zeebrugge. Andere typisch zeegerelateerde economische activiteiten zijn visserij, zandwinning, e.a. **De steeds toeneemende gebruiksfuncties op de smalle kuststrook en in het Belgisch deel van de Noordzee plaatsen een groeiende druk op het kwetsbare en unieke ecosysteem.** Zonder een goede bescherming van dit ecosysteem, zal de draagkracht ervan verder overschreden worden.

Een geïntegreerd kustzonebeheer is noodzakelijk om natuur te verweven met andere sectoren.

Ook weer uniek voor de kust is dat er in deze kleine zone diverse overheden bevoegd zijn. Vlaanderen is bevoegd op Vlaams grondgebied voor leefmilieu en in zee voor de economische activiteiten (visserij, zandwinning, havens, ...). De federale overheid neemt dan weer de bescherming van het mariene milieu voor haar rekening. Maar de natuur en soorten laten zich niet tegenhouden door bevoegdheidsverdelingen. De overgangszone tussen land en zee, is een dynamische zone, die de verwevenheid tussen land en zee illustreert. **Dit vergt een goede coördinatie en samenwerking tussen de verschillende bevoegde overheden.**

Waarom de kustnatuur beschermen?

Van de 231 habitattypes binnen de Habitatrichtlijn, zijn er 50 kusthabitats. Daarvan zijn er slechts 8% in een goede conservatie status.

Naast de waarde van natuur op zichzelf, staan gezonde ecosystemen borg voor een heleboel levensnoodzakelijke diensten aan de mens.

De mens maakt deel uit van het ecosysteem, dat ons voedsel, zuiver water, zuurstof, medicijnen, ... levert. Deze diensten worden samengevat onder de noemer “ecosysteemdiensten”. Onze welvaart en ons welzijn zijn dus onlosmakelijk verbonden met het goed functioneren van de ecosystemen.

Mariene en kustecosystemen kunnen tot de productiefste ecosystemen op deze wereld behoren, als ze goed beheerd worden. Jaarlijks voeren vissers tonnen vis en schaaldieren aan in onze Belgische havens. In 2012 was dat 17.558 ton in de Belgische havens. In 1950 was dat nog 53.180 ton. En wist je dat 50% van de zuurstof op aarde door algen geproduceerd wordt? Bij elke tweede adem gebruik je zuurstof die uit de zee komt. Maar er is meer. Oceanen en zeeën nemen meer dan een derde van de uitgestoten CO₂ op en temperen zo de klimaatverandering. En de Golfstroom zorgt voor ons milde Europese klimaat. Tenslotte zijn er de ‘culturele diensten’ zoals de wandeling op het strand die misschien nog nazindert, kinderen die zandkastelen bouwen op het strand of kunstenaars die inspiratie vinden in de zee. Het is duidelijk dat gezonde ecosystemen vol leuke bestjes dus ook heel belangrijk zijn voor ons overleven en geluk. Tussen 1994 en 2005 is er heel wat positiefs gebeurd voor de natuur aan de kust met als driver het duinendecreet, de ecosysteemvisie voor de kust en de Wet mariene milieu. De laatste jaren zien we echter een vertraging in het beleid. Natuurpunt vraagt dat de nieuwe regeringen hier de nodige verandering in kunnen brengen.

De shortlist

- ※ **De Vlaamse en federale regering maken werk van een Kapplan voor onze kust naar het voorbeeld van het Nederlandse Delta-plan of het Vlaamse Sigma-plan. Met een netwerk van natuurlijke klimaatbuffers kunnen we onze kust niet enkel weerbaarder, maar ook aangenamer maken.** Natuur kan mens en maatschappij helpen aanpassen aan de onvermijdbare gevolgen van klimaatverandering, maar natuur staat ook gelijk met ‘groene’ ruimtes waar burgers zich kunnen ontspannen. Met fietspaden en wandelpaden kan recreatie in de natuur gekoppeld worden aan de creatie van klimaatbuffers. Met natuurlijke klimaatbuffers die zichzelf in stand houden, kunnen de kostelijke zandsuppleties geleidelijk aan afgebouwd worden, zonder dat het veiligheidsniveau hiervoor in gedrang komt.
- ※ **De federale en Vlaamse regering zorgen ervoor dat we de natuurdoelstellingen voor Natura 2000 op zee halen door de opmaak van beheerplannen.** Onze Noordzee is op het eerste zicht misschien een grijze levenloze massa water, maar dit stukje zee omvat een waar onderwaterbos van anemonen, sponsen, inheemse oesters, ... en is de thuis van haaien, kleine dolfijnen en nog zoveel meer verrassende soorten. De ecologisch waardevolle zones in zee zijn reeds aangemeld als marien beschermd gebied, maar nu moeten deze zones nog werkelijk beschermd worden met beheerplannen en voldoende maatregelen. Met een regelmatige monitoring van de voortgang betreffende de doelen, kunnen verdere maatregelen genomen worden in functie van het bereiken van de Natura 2000 doelen.
- ※ **De Vlaamse regering zorgt voor een duurzame visserij die inzet op het herstel van de visbestanden en een vloot die vist met minimale impact op het ecosysteem.** Zonder vissen, is er geen visserij. Vissers hebben er dus alle baat bij om de visbestanden duurzaam te beheren, alsook om de omgeving waarin de vis leeft gezond te houden.

De 10 punten

1. Het kappa-plan: een integrale aanpak voor natuur, klimaatadaptatie en recreatie

Samengevat

- ※ Een meer natuurlijke bescherming tegen de klimaatverandering is het meest kostenefficiënte en veilige scenario voor onze kust. Een goed inzicht in de werking van dit systeem is een goede basis voor een duurzame toekomstvisie. Daarom starten de federale en Vlaamse regering een geactualiseerde kust ecosysteemvisie (afgerond midden 2015).
- ※ Aansluitend op de ecosysteemvisie maakt de Vlaamse en federale regering een Kappaplan voor onze kust naar het voorbeeld van het Nederlandse Delta-plan of het Vlaamse Sigma-plan. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de bevoegde overheden, en gerelateerde sectoren zoals de natuursector en recreatiesector (afgerond tegen eind 2016).
- ※ De Vlaamse en federale regering laten een grondige studie opmaken voor natuurlijke klimaatbuffers aan onze kust (afgerond midden 2015).

Achtergrond

Het klimaat rond ons verandert en extreme weersomstandigheden nemen toe. De zeespiegel stijgt ook bij ons. Tegen 2100 zal het zeepeil tussen de 14 en 93 cm hoger zijn. De kracht van de (stijgende) zee is te groot om dit te kunnen opvangen met hogere dijken, opgespoten stranden of eilanden. Om de gevolgen van klimaatverandering aan te kunnen, moet de natuur aan onze kust versterkt worden.

Onze 67 kilometer kustlijn is niet overal even robuust en veerkrachtig. De zwakke schakels zijn die plaatsen waar de natuur verdwenen is. Voor Natuurpunt is de oplossing duidelijk: werken met natuurlijke klimaatbuffers, of *ecosystem based adaptation*. Dat is het gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten om mens en maatschappij te helpen aanpassen aan de onvermijdbare gevolgen van klimaatverandering. Dit omvat het duurzaam beheer, behoud en herstel van die ecosystemen die essentiële diensten leveren. In de praktijk betekent dit méér natuur, ook op plekken waar je die niet direct verwacht.

Natuurpunt vraagt om een 'Kappa-plan' op te stellen. Zoals het Sigma-plan voorziet in natuurlijke overstromingsgebieden langs de Schelde, zou een Kappa-plan natuurlijke bufferzones kunnen voorzien aan de

kust bestaande uit natuurlijke stranden, dynamische duinen, intergetijden gebieden, ... Zo kunnen we zorgen voor een veiligere kust en een verhoogde levenskwaliteit voor de kustbewoners.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse en federale regering maken een Kappaplan voor onze kust** naar het voorbeeld van het Nederlandse Delta-plan of het Vlaamse Sigma-plan. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de bevoegde overheden, en gerelateerde sectoren zoals de natuursector en recreatiesector. Vanuit de ecosysteemvisie kan creatief gezocht worden naar maatregelen die inspelen op natuurlijke dynamiek in het systeem. Zo kan er maximaal gezocht worden naar synergieën. De voordelen die natuur biedt zijn immers talrijk: adaptatie aan de klimaatverandering door waterberging, bufferzones, maar natuur staat ook gelijk met ‘groene’ ruimtes waar burgers zich kunnen ontspannen. Natuur doet bewegen en werkt kalmerend. Met fietspaden en wandelpaden kan recreatie in de natuur gekoppeld worden aan de creatie van klimaatbuffers.
- **De federale en Vlaamse regering vertrekken vanuit een integrale kust ecosysteemvisie.** Een goed inzicht in de werking van dit systeem is een goede basis voor een duurzame toekomstvisie. De vorige ecosysteemvisie betreft het landgedeelte van de kust en dateert reeds van 1996. Een update is nodig. De nieuwe ecosysteemvisie moet zorgen voor een integrale land en zee ecosysteemvisie. De ecosysteembenadering knoopt ook aan bij de Kaderrichtlijn Mariene strategie, het Europese Visserijbeleid en de Habitatrichtlijn.
- **De Vlaamse en federale regering laten een grondige studie opmaken voor natuurlijke klimaatbuffers aan onze kust.** Zo kan in situ gekeken worden waar welke klimaatbuffers aan onze kust ingezet kunnen worden. Door middel van een maatschappelijke kosten-baten analyse die ook de toegevoegde waarde op het vlak van andere ecosysteemdiensten mee in rekening brengt, kunnen verschillende opties tegen elkaar afgewogen worden.

2. Duinen: het goud van onze kust

Samengevat

- * **De Vlaamse regering verbetert het beheer van de duinen door de invoering van een beheerplicht, dynamisch beheer toe te passen waar het kan en door de exotenproblematiek bij de bron aan te pakken.**
- * **De Vlaamse regering voorziet ook een aangepast beheer van de duinpolderovergangen.**

Achtergrond

Een sterke duinengordel biedt niet enkel een goede bescherming voor het achterliggende land tegen de stijgende zeespiegel en stormen. Kustduinen bieden ook unieke natuurgebieden voor planten, dieren en mensen. Ze zijn geklasseerd als Natura 2000 en zijn van groot ecologisch belang in de Europese Gemeenschap. Bovendien kan in de duinen zoet regenwater in de bodem binnensijpelen en onder de grond een zoetwaterlens vormen. Dit water is van belang voor de biodiversiteit in het duingebied en zorgt ervoor dat ook de typische duinsoorten van het vochtige duinmilieu er kunnen voorkomen. Bovendien houdt de zoetwaterlens de stroom van zilt water naar het achterland tegen. Investeren in een sterke duinengordel brengt dus op, voor mens en natuur. Het duinareaal bedroeg in het begin van de 20e eeuw nog bijna 6000 ha, maar is vandaag - ten gevolge van verstedelijking en toerisme - nagenoeg gehalveerd en vooral sterk versnipperd. Het duinen-decreet bracht in 1993 een halt aan het verdwijnen van onze duinen. Dankzij een beter beschermde planologische bestemming, grote aankoopinspanningen, en natuurherstel (Plan Zeehond en verschillende Europese Life-projecten) is het tij toen gekeerd. Maar hiermee is het werk niet klaar. Verdere stappen zijn nodig om de duinen hun beschermende functie terug te geven.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering investeert in de verwerving van duingebieden.** De verwerving en het beheer van de duingebieden door een natuurbeheerder is op dit moment nog steeds de beste garantie voor een goed beheer. Hiertoe is het nodig voldoende budgetten (voor aankoop en onteigening) te voorzien en deze op te nemen in een apart fonds voor verwerving van duingebied.
- **De Vlaamse regering verzekert een voldoende hoog ambitieniveau om een gunstige staat van instandhouding te halen tegen 2020.** (Lees het Vlaamse memorandum voor een uitgebreide behandeling van dit onderdeel)

- **De Vlaamse regering bestendigt het duinendecreet en neemt verder stappen om de bescherming concreet te maken.** Alle gronden die momenteel de bescherming van het duinendecreet genieten, moeten beschermd blijven. Daarbij aansluitend is het nodig om de planologische bescherming concreet te maken aan de hand van beheerplannen/richtlijnen. Ook dienen de grenzen van het duinendecreet volgens de reële aanwezigheid van duinbiotoop geïnterpreteerd te worden. Te vaak gebeurt de interpretatie in het voordeel van de aangrenzende bestemmingen, waardoor waardevol duingebied vernietigd wordt.
- **De Vlaamse regering zorgt ervoor dat duinen weer hun beschermende functie kunnen vervullen door versnippering tegen te gaan.** Door de verkeerde planologische beslissingen in het verleden is het duinoppervlak te klein en te versnipperd geworden. Dit vermindert hun beschermende functie en hun natuurlijke rijkdom. Hier kan verandering in gebracht worden door verbindingen te herstellen met stapstenen, overkoepelde beheerplannen en overtollige infrastructuur te verwijderen of verplaatsen. We denken hierbij aan de zonevreemde militaire campings, weginfrastructuur etc. Zo kunnen meer aaneengesloten of verbonden natuurgebieden zich weer ontwikkelen. Zoals dit reeds in beperkte mate gedaan is door de Vlaamse overheid bij de Zwinduinen en -bosjes.
- **De Vlaamse regering voert een beheerplicht in voor de duinen in handen van privé-personen, lokale of bevoegde overheden.** Voor de duinen die in handen zijn van privé-personen, lokale overheden of bevoegde overheden zoals het Agentschap mariene dienstverlening en kust (MDK) legt de Vlaamse overheid een beheerplicht op, met een aantal zeer concrete richtlijnen over het beheer van deze gebieden.
- **De Vlaamse regering neemt maatregelen rond nader te bepalen invasieve exoten om deze problematiek bij de bron aan te pakken.** Het is nog steeds toegelaten om exoten aan te planten die leiden tot een grote overlast in de duingebieden. Op die manier is exotenbestrijding in de duinen, als water naar de zee dragen. Een meervoudig spoor met een gerichte communicatiecampagne en juridisch luik kan een oplossing bieden. (zie verder bij 'natuur in de stad')
- **De Vlaamse regering stemt de waterwinning in de duinen af op de draagkracht van watervoorraad.** De zoetwatervoorraad in de duinen is zeer belangrijk om de stroom van zilt water naar het achterland tegen te houden. De waterhuishouding is ook enorm bepalend voor de biodiversiteit van een duingebied. Dit water wordt echter ook opgepompt als drinkwater. Natuurpunt vraagt om de winning van grondwater in overeenstemming te brengen (en te houden) met de draagkracht van de watervoorraad en de biodiversiteit in het duingebied.

- **De Vlaamse regering past dynamisch duinbeheer toe waar kan.**
Waar kustverdediging in het verleden focuste op het vasthouden van zand in de zeereep omdat verstuiving van zand werd gezien als een ‘verlies’, tonen recente wetenschappelijke studies aan dat de ontwikkeling van de kust zich afspeelt op een grotere ruimte- en tijdschaal. Natuurlijke transportprocessen zorgen voor een herverdeling van het zand binnen het ecosysteem. Doorstuiving zorgt er juist voor dat de duinen kunnen meegroeien met de zeespiegelstijging, terwijl verstar- ring tot problemen voor de veiligheid en de natuur kan leiden. Vooral helmgras kan het zand goed vasthouden. Helm en daarmee ook een robuuste en veerkrachtige zeereep hebben een dynamisch systeem nodig. In gefixeerde duinen neemt de groei van Helmgras af doordat bodemparasieten er toenemen. Meer dynamiek is vooral mogelijk waar momenteel overbodige duinvoetverstevingen zijn bijvoor- beeld ter hoogte van de Westhoek, Lombardsijde en de Zwinduinen. Om de natuurlijke dynamiek van wandelende duinen weer toe te laten, is het nodig om de betonnen duinvoetversterking op lange termijn uit te breken op het moment dat die de natuurlijke duinvor- ming en verjonging van het achterliggend duin hindert.
- **De Vlaamse regering werkt met zeewaartse uitbreiding van de kust met een duin voor dijk waar dit mogelijk en wenselijk is.** Een dyna- mische, sterke duinengordel biedt een goede bescherming voor het achterliggende land tegen de stijgende zeespiegel en stormen. De eerste dorpen aan de kust werden dan ook gebouwd achter de dui- nengordel. In het kader van kustverdediging kan onderzocht worden waar een duin aangelegd en beheerd kan worden voor de dijk, ter bescherming van de achterliggende bewoning.
- **De Vlaamse regering werkt aan grensoverschrijdende natuurparken voor grenzeloze natuur.** Op de grens met Nederland en Frankrijk hebben we enkele natuurparels van internationaal belang. Een goede afstemming met de buurlanden voor deze natuurgebieden is noodza- kelijk.
- **De Vlaamse regering voorziet ook een aangepast beheer van de duinpolderovergangen.** De binnenduinrandgebieden bevinden zich op de overgang tussen duin en polder. Deze gebieden zijn belangrijk als verbindingselement in het kustlandschap. De gronden vallen grotendeels onder het duindecreet, maar een beheer gericht op het behoud van de natuurwaarden ontbreekt nog. Het zijn zeer zeldzame habitats. Gezien hun beperkte oppervlakte is een strikte bescherming nodig. Een functiewijziging van de gronden naar natuurontwikke- ling- en verwervingsgebied kan helpen om dit te realiseren. Deze gronden komen ook in aanmerking voor ruil tegen andere minder ecologisch waardevolle gronden. De gronden worden vaak gebruikt als landbouwgrond, die omwille van hun schrale zandgrond met zeer geringe landbouwwaarde sterk bemest of overbegraasd worden. Beperkingen op de bemestingsgraad (nulbemesting) en het aantal dieren zijn nodig. Daarnaast is het ook nodig om de scheuring voor akkerbouw en verharding door wegen te voorkomen.

3. Stranden: onze laatste open ruimte onder druk

Samengevat

- ✱ **De Vlaamse regering zet in op natuurlijke stranden met een handmatige strandreiniging. Dat is niet alleen goedkoper. Natuurlijke stranden vormen ook een robuuste buffer tegen de klimaatverandering.**

Achtergrond

Wat zou een kust zijn zonder stranden om heerlijk op te kunnen wandelen? Maar de stranden aan onze kust blijven vaak beperkt tot een smalle strook tussen de zee en de dijk. Gelukkig kan je hier en daar toch een klein stukje natuur ontdekken in de Baai van Heist, het Zwin en de IJzermonding.

Natuurlijke aanspoelsels betekenen meer strandleven, meer pionierplanten en uiteindelijk embryonale duinvorming, wat resulteert in een aangroei van de duinen. Natuurlijke stranden waar de natuurlijke aanspoelsels kunnen blijven liggen, zorgen ervoor dat er minder zandsuppleties nodig zijn.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering zorgt voor een sluitende ruimtelijke ordening en duidelijke zonering.** Onze kustlijn is slechts 67 km lang. Het is onze laatste grote open ruimte in Vlaanderen, maar deze staat sterk onder druk door de commercialisering van de stranden. De RUP's moeten meer rekening houden met de draagkracht van het ecosysteem en de waarde van natuur, zodat bezoekers ook de kans krijgen om het ecosysteem van het strand te leren kennen. Natuurpunt is voorstander van een duidelijke zonering. Verschillende activiteiten krijgen hierbij elk hun plaats op het strand met geleidelijke overgangen tussen de zones. Zo krijgt de natuur opnieuw een kans om zich op het strand en in de duinen te ontwikkelen, en krijgen onze natuurlijke klimaatbuffers ruimte om hun veiligheidsfunctie weer te vervullen. Dit kan op een creatieve en ludieke manier aangepakt worden, waarbij ook communicatie met bezoekers en consequente handhaving niet mogen ontbreken.
- **De Vlaamse regering zorgt voor een duurzaam beheer van onze stranden en kiest voor een handmatige strandreiniging. De regering bouwt de overgang stapsgewijs in en streeft ernaar om tegen 2020 onze Vlaamse stranden handmatig te reinigen.** Dit is de goedkoopste, efficiëntste en veiligste wijze van strandreiniging en -beheer. Brede natuurlijke stranden beschermen het achterland immers tegen de stijgende zeespiegel. Als natuurlijke processen hun gang gaan, zorgen de natuurlijke aanspoelsels samen met de plantengroei voor

embryonale duinvorming, waardoor de kust veiliger wordt. Daarvoor is een handmatige strandreiniging nodig. Slechts enkele heel taaie planten kunnen groeien op het strand. Voorbeelden zijn zeepostelein, zeeraket en biestarwegras. Deze planten groeien het best in het vloedmerk. Door de stranden handmatig schoon te maken in plaats van met machines die zand, aanspoelsels en planten weg scheppen, kunnen de natuurlijke processen hun functie vervullen. De verwerking van het afval is ook duur. Handmatige schoonmaak is goedkoper en milieubewuster. Door een samenwerking aan te gaan met NGO's en vrijwilligers kunnen de kosten nog verder afgebouwd worden. Deze maatregel biedt ook veel potentieel voor draagvlakopbouw, want wie wandelt er niet graag op de vloedlijn op zoek naar schelpen en vondsten uit de zee? Met een natuurlijke strandreiniging kunnen deze 'zeeschatten' blijven liggen.

Mijn strand, schoon strand

Vandaag wordt elk toeristisch strand van eind maart tot eind september machinaal gereinigd. Het strand moet volledig afvalvrij zijn en liefst zo glad als een biljarttafel. Deze methode kost niet alleen veel geld. De machinale reiniging maakt de structuur van het strand losser waardoor het zand vlugger wegwaait en meer suppleties nodig zijn. Kleine stukken plastic worden niet opgerakeld met als gevolg een toename aan microplastic tussen het zand. Deze microplastics komen zo uiteindelijk op ons bord terecht. Onderzoek toont aan dat de mosselen die we zo graag eten al microplastic bevatten. Microplastic heeft de eigenschap sterk vervuilende stoffen (zoals PCB's) aan te trekken. Jaarlijks sterven minstens één miljoen zeevogels en honderdduizend zeezoogdieren door het eten van kleine plastic deeltjes of door verst(r)ikking in het zee-afval. Van de rond de Noordzee dood gevonden stormvogels heeft momenteel 96% plastic in de maag.

Tabel 1: Kosten materiaal en personeel.

	Beachcleaner/ strandploeg (*)	Handmatig (**)	My Beach (***)
Kosten /jaar	72.197,00		0
Kosten per Ha	48,10	36,00	0
Kosten per Ha/jaar	5.775,76	4.320, 00	0
Arbeidskrachten	1	1.5 per kilometer	0

(*) Meegerekend: afschrijving machines, onderhoud, rentekosten, brandstof, bediening en personeel, verzekering, 120 keer per jaar, toezicht en begeleiding. Deze kosten stijgen wel indien er fijner gezeefd wordt en er meer obstakels zijn waardoor het volume vermeerderd en de werksnelheid vermindert.

(**) Meegerekend: 1,5 arbeidskracht per kilometer, 25 € per uur, 120 keer per jaar, toezicht + 20%.

(***) Kosten voor het afvoeren van de inhoud uit de vuilbakken niet meegerekend.

Uit: Duurzaam strand-beheer 2009

Tabel 2: Kosten afvalverwerking.

	Zeewier naar vuilverbranding 135 €/ton	Zeewier naar compostering 50 €/ton	Zeewier verplaatsen en afval handmatig verwijderen. 10€/ton
Restafval (300 ton x 135 €) naar vuilverbranding	40.500	40.500	40.500
Zeewier (80 ton x 135 €) naar vuilverbranding	10.800		
Zeewier (80 ton x 50 €) naar compostering		4.000	
Zeewier (80 ton x 10 €) op strand laten liggen			800
Totaal	€ 51.300	€ 44.500	€ 41.300

Fictieve getallen voor een gemeente waar 300 ton restafval en 80 ton zeewier ingezameld wordt.

Uit: Duurzaam strand-beheer 2009

Het zeewier verplaatsen en handmatig sorteren betekent een mindering in kost van bijna 20%. Uit een studie in verband met het eolisch zandtransport blijkt dat Oostende jaarlijks zowat 100.000 euro per jaar “investeert” in het nivelleren van het strand en het opruimen van het zand na de stormen.

Toch kan en moet het ook anders. Manueel reinigen kost minder, brengt minder schade toe aan de natuur, laat pionierplanten ontwikkelen zodat minder zand wegwaait en creëert de mogelijkheid tot embryonale duinontwikkeling met een veilige kust als resultaat. Met een campagne “Mijn strand, schoon strand” willen een aantal organisaties (Sea First,...) de strandbezoekers alvast motiveren om een 100% afvalvrij strand achter te laten na hun bezoek. Deze campagne kan gezien worden als de Belgische versie van het Nederlandse ‘My beach’- concept.

- **De Vlaamse regering zet in op natuurlijke klimaatbuffers en een meer natuurlijke kustverdediging door de bescherming van embryonale duinen op stranden en spontaan ontstane duinvoeten.** Door deze niet te nivelleren en te beschermen tegen betreding kan het veiligheidsniveau aan de kust toenemen, zonder dat dit extra middelen kost. Integendeel, door de natuurlijke duinvorming te stimuleren, kan bespaard worden op de kost van zandsuppleties. Bovendien kunnen het strandleven en de natuurlijke processen zich herstellen met een winst aan biodiversiteit en een rijkere strandbeleving voor de bezoeker.
- **De Vlaamse regering gebruikt zand op een efficiënte wijze door het duurzaam beheer van de stranden en de plaatsing van zandvangschermen, netten of rijsthout.** Zand is een eindig materiaal, dat doordacht en efficiënt ingezet moet worden. Dat leidt niet enkel tot een kostenbesparing, maar ook de natuur is er bij gebaat. Door het aanwezige zand ter plaatse te houden, moet er in de toekomst minder gesuppleerd worden en blijft het veiligheidsniveau behouden. Op de plaatsen waar grotere duingehelen aanwezig zijn, geeft Natuurpunt de voorkeur aan een dynamische wisselwerking van zand tussen strand en duin – zie eerder bij dynamisch duinbeheer.
- **De Vlaamse en federale regering werken samen aan de creatie van integrale land-zee-reservaten met bijvoorbeeld strandreservaten voor Lombardsijde, het Zwin, Baai van Heist.** Integrale land-zee-natuurgebieden zijn zeer nuttig voor een betere natuurbescherming. Strand en zee vormen immers een verbonden ecosysteem. Bepaalde delen zullen tijdelijk gesloten moeten worden in functie van bijvoorbeeld grondbroedende vogelsoorten of andere beschermde soorten. Door de stranden handmatig te reinigen, blijft de rustzone van de

zeehonden onverstoord en kan op het strand spontaan de typische plantengroei en bijgevolg duinvorming ontstaan. Op die manier kan dit reservaat ook zorgen voor een natuurlijke bescherming van het achterliggende land.

- **De Vlaamse regering maakt zandsuppleties overbodig door het Kappaplan waar te maken.** Door de creatie en bescherming van natuurlijke klimaatbuffers (natuurlijke stranden, duinvoetbescherming, etc) die zichzelf in stand houden, kunnen de zandsuppleties geleidelijk aan afgebouwd worden, zonder dat het veiligheidsniveau hiervoor in gedrang komt.

4. De polders: een eeuwenoud cultuur en natuurlandschap

Samengevat

- ※ **De Vlaamse regering zorgt voor een sluitende bescherming van de historisch permanente poldergraslanden met een ruimtelijke bescherming en een overkoepelend beheerplan met maatregelen m.b.t. waterbeheer, bemesting, rustzones en verbindingen tussen de kerngebieden. Een handhaving met relevante consequenties voor de overtreder is ook hier een noodzakelijk sluitstuk.**

Achtergrond

De polders vormen een eeuwenoud cultuurlandschap van historische graslanden, sloten, veedrinkpoelen, ... Door de intensivering, teeltwijziging en schaalvergroting van de landbouw, het uitdijen van de verstedelijking en een gebrek aan landschapszorg zijn veel waardevolle graslanden en grachten gesneuveld.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering stimuleert boeren die willen samenwerken om de waardevolle natuur en cultuur in de polders te beschermen en zet in op een gebiedsgerichte ondersteuning door collectieve beheerovereenkomsten.**
- **De Vlaamse regering zorgt voor een sluitende bescherming van de historisch permanente graslanden. Lees er meer over in onderstaande kadertekst.**

Poldergraslanden, op naar een goede bescherming

Historisch permanent grasland heeft een belangrijke natuurlijke en cultuurhistorische waarde. Deze waardevolle polders worden echter op tal van manieren en in toenemende mate bedreigd: verdroging door een onaangepast waterbeheer, slechte waterkwaliteit door een te hoge bemestingsdruk en het omploegen en omvormen van traditionele graslanden tot akkers zijn de belangrijkste oorzaken van een dramatische aftakeling. Hierdoor vinden vogels onvoldoende broed-, schuil- en foerageergelegenheid. De graslanden zijn ook de traditionele overwinteringsgebieden van duizenden ganzen. Door een tekort aan voedsel- en rustgebieden, zwermen deze uit naar andere gebieden en veroorzaken zo schade op de omliggende akkers. Er is duidelijk iets mis met het beschermingsstatuut van deze graslanden, terwijl de bescherming ervan uitermate belangrijk is. De minimale aangeduide oppervlakte waardevol graslandhabitat voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen bedraagt tussen de 8.000 en 10.000 ha in de Oostkustpolders. Momenteel zijn er nog slechts 7.450 ha over in de Oostkustpolders, die de kwalificatie van 'historisch permanent grasland' hebben en waarvan er bovendien slechts 4.862 ha een zekere beschermingsstatus geniet. Meer dan 2.500 ha ervan heeft dus geen beschermingsstatuut en is aldus onvoldoende beschermd en in hun bestaan bedreigd. Bovendien is dit areaal ruim onvoldoende om de overeengekomen instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Daar bovenop stellen de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen ook nog een uitbreiding van het leefgebied van de kleine rietgans (tussen de 0 en 1.858 ha) voor. Wat we nodig hebben is, **een duidelijke afbakening van een voldoende groot areaal aan historisch permanente graslanden**, met daaraan gekoppeld een moratorium voor het verder verdwijnen van de belangrijkste van deze 'historisch permanente graslanden'. De graslanden die deel uitmaken van een Vogelrichtlijngebied en/of Habitatrichtlijngebied dienen ook aangeduid te worden als VEN.

Dan kan worden overgegaan tot ruimtelijke beschermingsmaatregelen en herstelverplichtingen in de belangrijkste kernzones. Dit kan door een overkoepelend beheerplan op te stellen dat zorgt voor voldoende grote oppervlaktes aan grasland door aaneengesloten gebieden met kernen en verbindingengebieden in kaart te brengen. Hiertoe zullen bepaalde gescheurde graslanden hersteld moeten worden. Het beheerplan moet ook **maatregelen voor het waterpeil en de bemesting** opleggen en **rustgebieden** voorzien voor **doortrekkende en overwinterende vogels** (zonder verstoring door bijvoorbeeld de jacht, ULM's, paramotoren of pleziervaart).

5. Natuur in zee: van een papieren naar een werkelijke bescherming

Samengevat

- ※ **De federale en Vlaamse regering zorgen ervoor dat we de natuurdoelstellingen voor Natura 2000 op zee halen. Indien de activiteiten in het Natura 2000 gebied in strijd zijn met de natuurdoelen van het gebied, dienen de activiteiten aangepast of gestopt te worden.**
- ※ **De federale regering beschrijft de beschermingsmaatregelen nauwkeurig in beheerplannen en stelt een beheercomité samen dat het gebied opvolgt en beheert in functie van de natuurdoelen.**
- ※ **De federale en Vlaamse regering kiezen voor ambitieuze maatregelen die het bereiken van de goede milieustatus in 2020 mogelijk maken.**
- ※ **De federale regering beschermt de meest waardevolle wrakken op zee.**

Achtergrond

Onze Noordzee is van levensbelang voor mens en natuur. Ze produceert vis, zand, energie, zuurstof, draagt bij aan de regulering van het klimaat (de zogenaamde ecosysteemdiensten). Bovendien is dit stukje natuur buitengewoon boeiend en bevat het een grote rijkdom aan biodiversiteit. Hierdoor is de Noordzee zowel economisch als maatschappelijk van groot belang. Maar de Noordzee dreigt te bezwijken onder de stormloop van activiteiten die plaatsvinden op dit kleine stukje zee: drukke internationale zeeroutes, havenactiviteiten, windmolenparken, visserij, toerisme, zand- en grindwinning, aquacultuur, baggeren en storting van baggerspecie, militaire activiteiten, pleziervaart, enz. Deze activiteiten plaatsen een te grote druk op het ecosysteem, waardoor ook de efficiëntie van de ecosysteemdiensten afneemt. Bovendien is een verarmd ecosysteem, kwetsbaar en minder veerkrachtig. Terwijl we die veerkracht nu net nodig zullen hebben om uitdagingen als de klimaatverandering te kunnen opvangen.

De Habitat- en Vogelrichtlijnen willen waardevolle biodiversiteit in stand houden door speciale beschermingszones af te bakenen en maatregelen te nemen binnen deze gebieden om de natuur daar tenminste de kans te geven zich te herstellen. De 'Kaderrichtlijn Mariene Strategie' (KRMS) streeft naar een goede milieustatus voor de Europese wateren tegen 2020. Deze kaderrichtlijn vormt de milieupeiler van het Europese maritieme beleid en werkt vanuit de ecosysteembenadering. De Wet ma-

rien milieu en diverse uitvoeringsbesluiten hebben onder meer al verschillende beschermde gebieden in zee ingesteld. Maar het werk is nog niet gedaan.

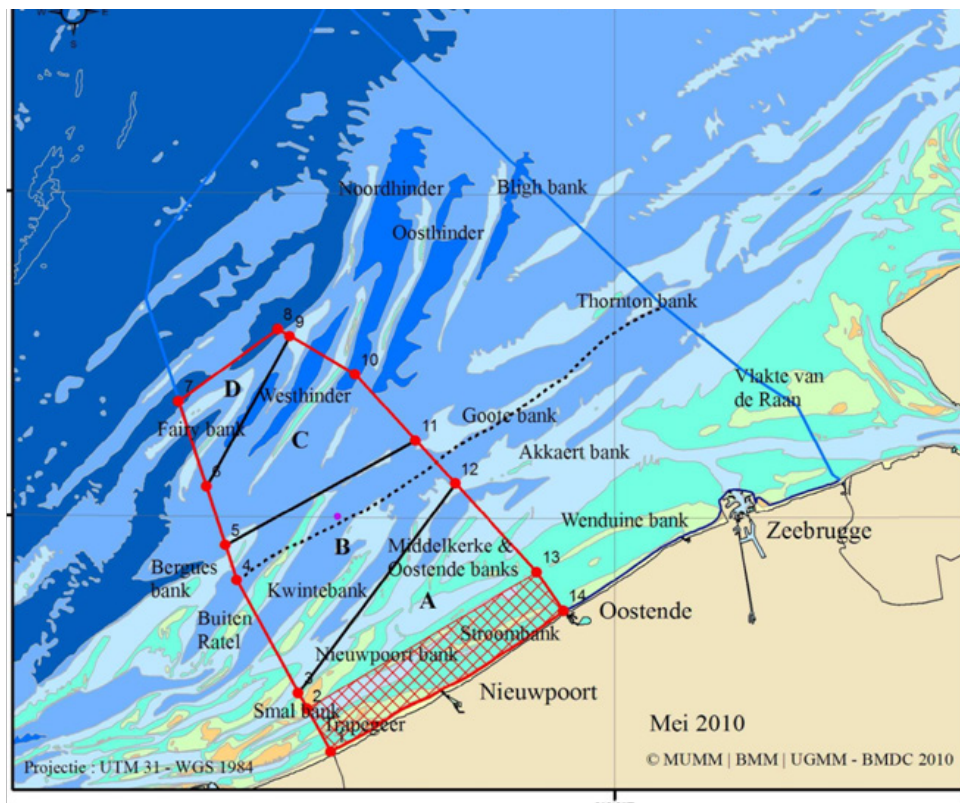
Natuurpunt vraagt

- **De federale en Vlaamse regering slaan de handen in mekaar voor het realiseren van de natuurdoelen. Indien de activiteiten in het Natura 2000 gebied in strijd zijn met de natuurdoelen van het gebied, dienen de activiteiten aangepast of gestopt te worden.**
- **De federale regering beschrijft de beschermingsmaatregelen nauwkeurig in beheerplannen en stelt een beheercomité samen dat het gebied beheert in functie van de natuurdoelen.** Het is nodig de effecten van de maatregelen regelmatig te monitoren en bij te sturen waar nodig, zodat bijkomende maatregelen genomen kunnen worden als dit nodig is om de natuurdoelen te halen. In het beheerplan dient ook opgenomen te worden hoe en wanneer de monitoring gegevens verzameld worden. Een multi-stakeholder beheercomité met als doelstelling het behalen van de natuurdoelen is aangewezen voor het afstemmen van het beheer op het halen van die doelen.
- **De federale regering creëert grensoverschrijdende natuurparken voor grenzeloze natuur in zee: Vlaamse banken en de Vlake van de Raan.**

De Vlaamse Banken bevinden zich op de grens met Frankrijk. Bij de opmaak van het beheerplan dient een maximale synergie met het Franse beheer van het aangrenzende gebied gezocht te worden. De Vlake van de Raan, op de grens met Nederland, is reeds aangemeld bij Europa als Natura 2000 gebied, maar het gebied verdween van de officiële kaarten. Dit komt omdat de Raad van State de Belgische implementatie van deze aanmelding vernietigde. Het gebied kan worden aangewezen door een nieuw koninklijk besluit op basis van nieuwe wetenschappelijke studies.

Natuur in zee: een onderschat potentieel

Hoewel onze Noordzee er op het eerste zicht uit ziet als een grijze levenloze massa water, biedt dit stukje zee, veel potentieel voor natuurontwikkeling. Het is een waar onderwaterbos van anemonen, sponsen, ... en ja, zelfs inheemse oesters. De ecologisch waardevolle zones in zee zijn reeds aangemeld als marien beschermd gebied, maar nu moeten deze zones nog werkelijk beschermd worden met beheerplannen en voldoende maatregelen.

In zone C bieden de grindbedden een ideale aanhechtingsbasis voor een uniek onderwaterleven, die een beschutting biedt aan opgroeiende vissen en schaaldieren. En dat is ook voor de visserij een goede zaak, want het gebied is van belang als paaikamer voor haringen, zeekatten, dwerginktvis. Daarnaast is dit gebied ook van belang voor langlevende soorten als haaien en roggen. Het is duidelijk dat dit gebied uiterst waardevol is voor natuur en visserij, maar ook kwetsbaar is voor bodembroering. Met een goed beheerplan kan het gebied in zijn vroegere glorie hersteld worden, met zelfs een mogelijke terugkeer van de inheemse oester naar onze gebieden.

Dichtbij de kust in zone A vinden we een typische soortensamenstelling, met onder meer kokervormende wormen, ingegraven schaaldieren en talrijke tweekleppige schelpdieren. De aanwezigheid van kokerwormen (*Lanice*) leidt tot een toename van de biodiversiteit. Het is ook een waardevolle zone voor platvis – de belangrijkste doelsoort van onze vissers – om zich voort te planten en voor jonge platvis om op te groeien. Soorten die kwetsbaar zijn voor bodemverstoring hebben het er moeilijk, of zijn er nagenoeg volledig verdwenen – ze kunnen er terugkeren mits een goed beheer. Deze zone is ook geliefd bij de kustvissers die er al tientallen jaren op garnaal vissen. Daarom is het nodig om een synergie tussen duurzame lokale kustvisserij en natuurbescherming te vinden in deze zone.

- **De federale regering duidt puntreservaten aan voor de meest waardevolle wrakken**, die eveneens door de minister bevoegd voor visserij onderschreven worden. Het onderzoeksproject BEWREMABI (Belgian WREcks for MARine BIodiversity) toont aan dat er in België prachtige soorten op deze wrakken te vinden zijn. Wrakken bieden ook beschutting aan de zwaar overbeviste kabeljauw. Daarnaast vervullen wrakken ook een belangrijke kraamkamerfunctie. Tot op heden is er nog geen enkel wrak als puntreservaat beschermd, ondanks een consensus tussen duikers, natuurliefhebbers en de erfgoedsector om deze tijdschapsule van de Noordzee te beschermen. Officieel zijn er 218 wrakken maar er liggen echter veel meer wrakken, naar schatting enkele duizenden. Natuurpunt vraagt om **de meest waardevolle wrakken in het Belgisch Deel van de Noordzee te beschermen tegen 2016 zodat deze kunnen uitgroeien tot kleine natuuroases**.
- **De federale regering voorziet ambitieuze maatregelen voor het bereiken van de goede milieustatus in 2020**. De kaderrichtlijn mariene strategie legt aan lidstaten op om een ‘goede milieutoestand’ te bereiken voor het Belgisch deel van de Noordzee tegen 2020. Daartoe hanteert ze een holistische benadering die rekening houdt met alle dimensies van de mariene ecosystemen, op regionale basis. De goede milieustatus wordt beschreven aan de hand van 11 beschrijvende elementen die zeer breed gaan: van biodiversiteit, evenwichtig samengestelde voedselketens, de integriteit van de zeebodem, de toestand van de visbestanden, voedselveiligheid, de aanwezigheid van exoten, verontreiniging, zwerfvuil op zee, eutrofiëring, energie en onderwatergeluid tot hydrografische eigenschappen

Het is duidelijk dat deze richtlijn zeer belangrijk is om de toestand van ons marien milieu te verbeteren. De richtlijn zorgt voor een gefaseerde aanpak. In 2014 moeten monitoringsprogramma's opgesteld zijn die de evolutie van de mariene toestand meten. In 2016 zal de federale overheid een maatregelenpakket voorstellen. We pleiten over ambitieuze maatregelen die eveneens door de minister bevoegd voor visserij onderschreven worden. Daarbij zal het nodig zijn om een sterk draagvlak te creëren bij de diverse gebruikers van het marien zeegebied, want deze zullen moeten meewerken om de maatregelen te bereiken. Het is nuttig hiervoor een communicatiecampagne te starten alsook een online communicatieplatform, waar de informatie gebundeld wordt. Het is ook nodig om de richtlijn zowel in federale als Vlaamse wetgeving om te zetten, aangezien de maatregelen zowel federale als Vlaamse bevoegdheden zullen doorkruisen.

Troebel water verstoort ecosysteem

De turbiditeit in het BNZ neemt toe, waardoor het water troebeler wordt. Licht dat minder diep doordringt in het water zorgt voor een afname van plankton. Troebel water verstoort dus de basis van het ecosysteem. De oorzaak van deze troebelheid is nog niet of onvoldoende onderzocht. Mogelijk zijn de veelvuldige zand- en grindwinningen de oorzaak van deze turbiditeit. **Natuurpunt vraagt om budgetten vrij te maken om dit fenomeen zo snel mogelijk te onderzoeken.**

- **De federale regering bewaakt dat grote projecten op zee opportuun en in balans met het ecosysteem zijn. Hiervoor moet elk grootschalig project op zee naast de milieu- impact nagaan wat de kosten/baten zijn in vergelijking met mogelijke alternatieven. Ook een grondige levenscyclus-analyse is nodig** met een berekening van de CO² uitstoot voor de constructie en het onderhoud, alsook de vermeden CO² uitstoot door het project. Grote infrastructuren op zee hebben in zekere mate een negatieve impact op het ecosysteem. Toch zijn ze ook een onmisbare schakel in het kader van hernieuwbare energie en/of energie- opslag. Indien het project binnen de draagkracht van het ecosysteem blijft en positief scoort op de kosten-baten en levenscyclus-analyse, moet nagedacht worden hoe nieuwe infrastructuren met milieubeschadiging gecompenseerd kunnen worden voor natuurbehoud en welke positieve maatregelen voor de natuur mogelijk te combineren zijn met het project.

6. Natuur in de stad: een veilige thuishaven voor mens en dier

Samengevat

- * **De Vlaamse regering voorziet een actieplan natuur en groen voor de kust met recreatieve wandelgebieden in en rond de kuststeden.**
- * **De Vlaamse regering voorziet richtlijnen voor grote tuinen en het openbaar groen.**

Achtergrond

De kust is bijna één grote stad. Daarom is het belangrijk om ook in en rond de stad natuurelementen in te bouwen. Deze natuur kan verschillende functies vervullen. Ze kan de recreatiedruk op de kwetsbare natuurgebieden aan de kust verminderen. Natuur dichtbij huis maakt mensen gezonder en zorgt voor een aangename leefomgeving. Groen, natuur en water hebben ook andere voordelen zoals de opvang van fijn stof en geluidsdemping. Planten en bomen zorgen voor schaduw en koelen de lucht door verdamping. Natuur en groen laten water infiltreren en houden dit water ook vast in de bodem. Uit onderzoek van het Europees Milieuagentschap blijkt dat aan de Europese kusten de verhardingsgraad 25% hoger ligt dan in het binnenland.

Naast aanleg van nieuwe natuur, is het nodig om de kwaliteit van de natuur te verbeteren. Particulieren gebruiken vaak nietsvermoedend exotische sierplanten die gevolgen hebben tot ver buiten de grenzen van hun tuin. Dit terwijl grote tuinen en openbaar groen veel potentieel hebben als natuurverbindingselement, mits enkel gewerkt wordt met inheemse, plaatselijke soorten die thuis horen in het kustecosysteem.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering voorziet een actieplan natuur en groen voor de kustgemeenten.** Het areaal aan kustnatuur is zeer beperkt en zeer kwetsbaar. Maar de vraag naar recreatie in een groene omgeving stijgt. Hierdoor neemt de druk op de natuurgebieden nog toe. Naar het Nederlandse voorbeeld kan de recreatiedruk op de duinen verlaagd worden door de aanleg van stadsrandbossen, speelbossen en wandelgebieden op ecologisch minder waardevolle gronden, die ingericht worden als recreatieve wandelgebieden. Ook andere mogelijke voordelen van deze natuur als klimaatbuffer, opvang wateroverlast, verbindingsgebied voor soorten, geluidsdemper, opvang van fijn stof, ... dienen hierbij meegenomen te worden. Extra aandacht dient te gaan naar de creatie van groene infiltratiezones om de betonning van de kusten te temperen.

- **De Vlaamse regering voorziet een plan van aanpak voor bepaalde invasieve exoten. Met richtlijnen voor grote tuinen en het openbaar groen** kunnen deze beter ingepast worden in het kustlandschap en hun potentieel van natuurverbinding waarmaken. Tuinen en openbaar groen zijn nu vaak een bron van invasieve exoten. Dit kan anders. Lees er meer over in de kadertekst 'Exotenproblematiek bij de bron aanpakken'.

Exotenproblematiek bij de bron aanpakken

Invasieve exoten zijn één van de belangrijkste oorzaken van het wereldwijde verlies aan biodiversiteit. Aan de kust is ongeveer 60% van de recente nieuwkomers exoot. Het aandeel van de inheemse soorten is hiermee gedaald van 95% (voor 1940) tot 80%. **De problematiek laat zich sterker voelen aan de kust, dan in de rest van Vlaanderen. Dit komt door de vertuining van de duinen.** Het prijskaartje om de invasieve exoten onder controle te houden is niet min. In 2008 werd de kostprijs binnen de EU geraamd op ruim 10 miljard euro. De Vlaamse regering kan de kosten van beheer van natuurgebieden aanzienlijk drukken door de exotenproblematiek bij de bron aan te pakken. Hiervoor is een meervoudig spoor nodig met richtlijnen voor particulieren en openbare besturen.

Allereerst is het nodig om de bestaande invasieve exotenhaarden te bestrijden om **verdere uitzaaiing te voorkomen**. Met een **communicatiecampagne 'ik help mee om de duinen te beschermen'** kunnen ook particulieren bewust gemaakt worden van de gevolgen die bepaalde invasieve exoten meebrengen. Door voor inheemse alternatieven te kiezen, kunnen particulieren meehelpen om de duinen te beschermen. Openbare besturen moeten hier een voorbeeldfunctie spelen. **Naast dit sensibilisatiespoor is een juridisch spoor nodig,** waarbij de meest schadelijke exoten verplicht uit de handel genomen worden en in bufferzones rond de natuurgebieden een verbod op de aanplant van alarmsoorten geldt. Tenslotte is het nodig om harder op te treden tegen het dumpen van groenafval in de duinen, omdat dit een bron is van de verspreiding van invasieve exoten in de duinen.

7. Soorten: ter land, ter zee en in de lucht

Samengevat

- * De Vlaamse regering voert een verbod in op recreatieve vistechnieken die leiden tot de bijvangst van bruinvissen.
- * De Vlaamse regering beschermt de rustzones van zeehonden door sensibilisatieborden te plaatsen.
- * De federale regering start een soortbeschermingsplan voor de bruinvis.
- * De federale regering start een soortbeschermingsplan voor haaien en roggen.
- * De federale en Vlaamse regering nemen de nodige acties ter uitvoering van het Europees Actieplan Zeevogels.

Achtergrond

Als we in de natuur wandelen willen we liefst zoveel mogelijk mooie en leuke beestjes zien. Maar deze soorten tref je niet overal aan. Om een goeie leefomgeving te creëren zijn vaak heel specifieke maatregelen nodig. De gebiedsgerichte bescherming heeft letterlijk zijn grenzen. Terwijl soorten bewegen over de grenzen van natuurgebieden heen.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering voert een verbod in op recreatieve vistechnieken die zorgen voor de bijvangst van bruinvissen.** Nog steeds sterven er jaarlijks bruinvissen in de recreatieve warrel- en kieuwnetten. Dit terwijl er andere minder schadelijke recreatieve vistechnieken bestaan. Met die alternatieve technieken vangen de recreatieve vissers wel iets minder vis, maar dat kan voor een hobbyvisser geen probleem zijn.
- **De federale regering start een soortbeschermingsplan voor de bruinvis** dat alle bedreigingen voor de soort in kaart brengt en maatregelen voorstelt om deze populaire kleine dolfijn de bescherming te geven die de Habitatrichtlijn vereist.
- **De federale en Vlaamse regering slaan de handen in mekaar voor maatregelen voor haaien en roggen.** Langlevende soorten als haaien en roggen hebben het moeilijk, ook in onze Noordzee. 9 van de 24 soorten zijn bedreigd. Hun trage groei, hoge reproductieleeftijd en lage reproductie maken hen extra kwetsbaar. Haaien en roggen produceren hoogstens een tiental nakomelingen per jaar. Om deze kwetsbare soorten een toekomst te geven, is dringend een soortbe-

schermingsplan nodig, dat in overleg met de visserijsector maatregelen uitwerkt. De Federale regering plant daarom onmiddellijk een soortbeschermingsplan in. Hierbij wordt de Vlaamse regering nauw betrokken, aangezien een effectieve bescherming enkel in samenwerking met de visserijsector kan gerealiseerd worden.

- **De Vlaamse regering beschermt de rustzones en kraamkamers van zeehonden.** Bepaalde plaatsen aan onze kust zijn erg geliefd bij zeehonden. Zeehonden rusten bijvoorbeeld graag op schuine hellingen zoals strandhoofden en zacht aflopende schuine kademuren. Maar toeristen verjagen de zeehonden door te dicht te komen. Met als gevolg dat de zeehonden het water weer induiken en uiteindelijk wegblijven. Dit zou verholpen kunnen worden door deze plaatsen af te bakenen met sensibilisatieborden met het verbod om deze dieren te benaderen. Zo zouden deze rustplaatsen wellicht een meer permanent karakter kunnen krijgen.
- **De Vlaamse regering verzekert de opmaak en uitvoering van de soortbeschermingsplannen in uitvoering van de instandhoudingsdoelstellingen en voor soorten van internationaal belang.** Op de lijst staan momenteel de strandplevier, de kleine rietgans en voor het IJzergebied de kwartelkoning. Daarnaast zijn er nog tal van soorten van belang zoals: kruipend moerasscherm, de kamsalamander, nauwe korfslak, e.a.
- **De Vlaamse regering beschermt soorten door de historisch permanente graslanden goed te beschermen.** (zie punt 4). De bescherming van de historisch permanente graslanden is belangrijk voor tal van vogels. Indien voldoende ruimte en biotopen gecreëerd worden voor de courantere soorten als tureluur, grutto en wulp volgen misschien ook zeldzamere soorten.
- **De federale en Vlaamse regering nemen de nodige acties ter uitvoering van het Europees Actieplan Zeevogels.** Na 12 jaar lobbywerk keurde Europa in 2012 het Actieplan voor zeevogels goed. Het plan heeft als doel om bijvangst van zeevogels waar mogelijk te stoppen. Met een aantal eenvoudige acties kan het plan uitgevoerd worden en kan België zijn verantwoordelijkheid binnen dit Actieplan opnemen. Door het aanbrengen van vogelafschriklijnen op het vaartuig bijvoorbeeld, blijven de vogels op een veilige afstand van het schip.

8. Geïntegreerd kustzonebeheer: een duurzame toekomststrategie voor de kustzone

Samengevat

- ※ **De federale en Vlaamse regering zorgen voor een duurzame toekomststrategie voor geïntegreerd kustzone. Een sleutelement is het opzetten van een structuur, die het mandaat krijgt om de strategie uit te werken en te implementeren.**

Achtergrond

Geïntegreerd kustzonebeheer is een voortdurend proces met als algemene doelstelling de verwezenlijking van duurzame ontwikkeling in de kustzone door middel van een optimaal beheer van de menselijke activiteiten, teneinde de toestand van het kustmilieu te verbeteren en zijn diversiteit te handhaven (Europese Commissie). De Europese Commissie hecht veel belang aan dit proces, daarom lanceert ze een Verordening rond geïntegreerd kustzonebeheer en mariene ruimtelijke ordening.

Onze kust kent een grote diversiteit aan menselijke activiteiten en het is niet altijd eenvoudig om deze activiteiten te verzoenen met een verbetering van de toestand van het kustmilieu. De uitdaging is extra groot gezien het aantal officiële instanties die in onze kustzone bevoegd zijn: zowel federale-, regionale-, provinciale- als gemeentebesturen kunnen elk hun zegje doen over hun nauw verbonden bevoegdheden. De realiteit toont dat de evenwichtsoefening uitermate moeilijk is, maar dat deze wel kan en lonend is voor iedereen. Belangen hoeven niet noodzakelijk tegengesteld te zijn. Natuur, toerisme, recreatie en economie kunnen en moeten mooi samengaan.

Natuurpunt vraagt

- **De federale en Vlaamse regering zorgen voor een duurzame toekomststrategie voor een geïntegreerd kustzonebeheer.** Een duurzame toekomststrategie voor de kust kan vertrekken vanuit een onderlinge afstemming –waar mogelijk. Knelpunten kunnen ook in kaart gebracht worden. Een sleutelement is het opzetten van een structuur, die het mandaat krijgt om de strategie uit te werken en te implementeren. Hierdoor zal ook verduidelijkt worden wie welke verantwoordelijkheid en taak draagt. Om dit proces transparant en gestructureerd te laten verlopen is het aan te raden om ook de procedure op voorhand te bepalen.
- **De federale regering waakt over de grensoverschrijdende afstemming van de mariene ruimtelijke ordening en het geïntegreerd kustzonebeheer, in lijn met de Europese verordening.**
- **De federale regering zorgt voor een goeie afstemming van het geïntegreerd kustzonebeheer met de andere beleidsdomeinen.**

tegreerd kustzonebeheer op de mariene ruimtelijke ordening. De plannen en processen op land en op zee beïnvloeden elkaar. Een goede afstemming tussen beiden is belangrijk.

9. Duurzame visserij: meer vis en een duurzame vloot

Samengevat

- ※ **De Vlaamse regering zorgt voor een duurzame visserij die inzet op het herstel van de visbestanden en een vloot die vist met minimale impact op het ecosysteem.**

Achtergrond

Zonder vissen, is er geen visserij. Vissers hebben er dus alle baat bij om de visbestanden duurzaam te beheren, alsook om de omgeving waarin de vis leeft gezond te houden. Door te vissen met minimale impact op het ecosysteem kan dit waargemaakt worden.

Natuurpunt vraagt

- **De Vlaamse regering kiest voor een snel herstel van de visbestanden, want dit is de basis voor een duurzame en rendabele visserij.** Hiertoe zet de overheid in op een pro-actief beleid dat de voorplanting van de vissen beschermt.
- **De Vlaamse regering zet in op vistechnieken die een minimale impact hebben op het ecosysteem.** Dit betekent in eerste lijn technieken die de bodem niet (of minimaal) beroeren en selectief vissen. Hierbij dient specifieke aandacht te gaan naar het realiseren van de natuurdoelstellingen in het Natura 2000 gebied, de bescherming van bedreigde en/of beschermde soorten en de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. In tweede lijn kan deze minimale impact nagestreefd worden door in te zetten op maatregelen die de impact op de water- en luchtkwaliteit verbeteren. We denken hier aan alternatieve energie in de plaats van brandstof, een vermindering van de CO² uitstoot, het gebruik van natuurlijke verven op de scheepsromp, afvalbeheer aan boord, natuurlijke materialen voor de visnetten, etc. Daarbij is het nodig voldoende budgettaire middelen te voorzien om de omschakeling naar meer milieuvriendelijke vismethoden te ondersteunen. De impact kan ook afgebouwd worden door een ruimtelijke spreiding van de visserij af te stemmen op de gevoeligheid van de bodem, de toestand van de visbestanden, de aanwezigheid van kwetsbare soorten, het paaigedrag van vissen, etc, ...
- **De Vlaamse regering stimuleert een mentaliteitswijziging bij de vissers.** Ze doet dit door middelen te voorzien voor opleiding en kennisuitwisseling rond duurzaamheid. Om de mentaliteitsverandering verder te

stimuleren is het ook nodig om koplopers te belonen en een strenge handhaving te voorzien voor diegenen die de verduurzaming boycotten.

- **De Vlaamse regering legt de semi-recreatieve visserij aan banden. Dit doet ze door een registratie in te voeren van alle vangsten van de sportvisserij en door een punt te zetten achter de bijvangst van de bruinvis door de recreatieve visserij met warrelnetten.** De omvang van de sportvisserij is onvoldoende gekend. Daarom is het nodig hier cijfermateriaal over op te bouwen. Daarnaast zijn er recreatieve vispraktijken die eerder aanleunen bij de professionele visserij, en die aldus niet langer als recreatief kunnen getolereerd worden. We denken hier aan de warrelnetvisserij op het strand, waarbij de netten uitgezet worden in de kraamkamers van de tong en op die manier niet enkel het herstel van de visbestanden verhinderd wordt, maar ook vangsten gerealiseerd worden die de omvang van recreatieve visserij overschrijden. Bovendien zijn deze vistechnieken verantwoordelijk voor de bijvangst van onze Vlaamse dolfijn, de bruinvis, die Europees beschermd is door de Habitatrichtlijn.
- **De federale regering is bevoegd voor het marien milieu en de Vlaamse voor de visserij. Van een goeie samenwerking kunnen zowel de natuur als de vissers profiteren, want ook vissers zijn gebaat bij een evenwichtig en gezond milieu.**

10. Handhaving: het noodzakelijk sluitstuk voor effectieve regelgeving

Samengevat

- ※ De Vlaamse en federale regering voorzien meer handhavers en een strikter opvolgingsbeleid zodat de naleving van verplichtingen een realiteit wordt.

Achtergrond

Handhaving is het sluitstuk dat ervoor zorgt dat regels ook nageleefd worden. Al te vaak blijft een wet of verplichting, een dode letter omdat er onvoldoende geïnvesteerd wordt in een goeie handhaving. De handhaving van de milieureglementering is overal onvoldoende. Meer controle is noodzakelijk. Het Agentschap Natuur en Bos telt slechts 3 handhavers voor heel West-Vlaanderen. Ook de dienst voor de controle zeevisserij is onvoldoende bemand om alle schepen, recreatief en professioneel, in de verschillende havens te controleren. Bovendien stellen we vast dat de vastgestelde overtredingen, te vaak niet de gewenste opvolging kennen.

Natuurpunt vraagt

- De Vlaamse Regering voorziet meer handhavers op het terrein in de polders, duinen en op de stranden voor de inspectie van de natuurwetten.
- De Vlaamse regering breidt ook de capaciteit voor handhaving van de Dienst Zeevisserij uit.
- De federale regering zorgt voor een goede handhaving van de Natura 2000 zones op zee.
- De federale regering en Vlaamse regering werken aan een goede onderlinge afstemming, zodat er geen overtredingen tussen de mazen van het net ontsnappen. Daarbij aansluitend is een nauwe samenwerking tussen de handhavers en het parket nodig waarbij inbreuken op de natuurwetgeving op het land en in zee strikt en consequent opgevolgd worden.

Natuurpunt is de grootste natuurvereniging in Vlaanderen. Duizenden vrijwilligers en 400 professionele medewerkers werken voor de bescherming van belangrijke leefgebieden, soorten en landschappen. Om dit doel te bereiken beschermt de vereniging de resterende natuur in Vlaanderen door gebieden aan te kopen en beheren, door soorten en leefgebieden te bestuderen en monitoren, door mensen kennis te laten maken met de natuur en door beleidsbeïnvloeding op lokaal, regionaal en Europees niveau. Natuurpunt beheert meer dan 20.000 ha natuur verspreid over 500 natuurgebieden. 90.000 families zijn lid van Natuurpunt.

www.natuurpunt.be